

سازمان آموزش و پرورش استثنائی

راهنمای آموزش و ارزیابی جهت یابی و حرکت

معاونت برنامه ریزی آموزشی و توانبخشی

گروه برنامه ریزی آموزش دانش آموزان آسیب دیده بینایی

سال تحصیلی: ۱۳۹۵-۹۶

راهنمای آموزش و ارزیابی جهت‌یابی و حرکت

فهرست مطالب

صفحه	عناوین
۴	مقدمه
۶	تعاریف
۷	سخنی با مربیان
۹	فصل اول: مفاهیم بدنی
۱۵	فصل دوم: مفاهیم فضایی
۲۲	فصل سوم: مفاهیم محیطی
۳۰	فصل چهارم: رشد حسی
۴۲	فصل پنجم: مسیریابی و نقشه برداری
۴۹	فصل ششم: تکنیک‌های تردد
۶۱	فصل هفتم: ارتباطات، امنیت شخصی و اقدامات حمایتی
۶۵	منابع

تفاوت‌ها کمبود نیستند.

کودکان دارای آسیب بینایی به‌خوبی قادرند با تسهیلاتی که در امکانات به وجود می‌آید مانند همسالان خود بر غنای خویشتن از جهان بیفزایند و دارای توانایی‌های خاص خود باشند. توجه به این نکته نهادهای آموزشی را ملزم به انجام تحقیقات و مطالعات در جنبه‌های مختلف روحی، روانی و شناختی این عزیزان می‌نماید تا با افزایش بینش گامی در جهت بهبود روابط و حل مسئله و استقلال آن‌ها بردارند.

مداخله زودهنگام و پیش از دبستان باعث تسهیل حرکت مستقل کودک در زمان حال و آینده می‌شود.

والدین و مربیان در زندگی کودک آسیب‌دیده بینایی و تسهیل‌کنندگانی هستند که کودک را به فضای ایمن و وسیع‌تر دعوت می‌کنند که جهان را ببیند. کودکان آسیب‌دیده بینایی با داشتن والدین علاقه‌مند با استفاده از مهارت‌های غیر دیداری و ابزارهای کمکی (عصا، خط بریل و وسایل کمک دیداری) یاد می‌گیرند که نگرش «من می‌توانم» داشته باشند. چون در معرض این خطر هستند که کارهایی را که خودشان می‌توانند انجام دهند، دیگران برایشان انجام دهند. به عبارت دیگر به جای اینکه کودکان برای اکتشاف محیط تشویق شوند، محیط نزد آن‌ها آورده می‌شود درحالی‌که باید با جهان اطرافشان درگیر شوند.

ما باید کودکان آسیب‌دیده بینایی را به کشف جهان اطراف دعوت کنیم تا درک کنند که در جهان جالبی زندگی می‌کنند و آنان را تشویق کنیم که جهان را خانه خودشان بدانند. ایمن، مطمئن و مؤثر حرکت کنند و توانایی و خرد و تعادلی را که درونشان است به نمایش بگذارند.

تقویت مهارت‌های غیر دیداری گذرنامه کودکان آسیب‌دیده بینایی به‌سوی آزادی هستند و اطلاعاتی را که از این طریق به دست می‌آورند برای جبران و انطباق در فرایند حرکت فعال به کار می‌گیرند.

کودک آسیب‌دیده بینایی قادر خواهد بود با خود نظارتی و حرکات خویش حرکت مستقل و مهارت‌های حرکتی را تمرین کند و مثل همه کودکان فرصت توسعه قضاوت خود در مورد تصمیماتش را هنگام حرکت داشته باشد.

هدف از آموزش جهت‌یابی و حرکت به دانش‌آموزان آسیب‌دیده بینایی این است که در مراحل رشدی خود، به حرکت مستقل برسند و خودشان را افرادی فعال و مستقلی بشناسند.

جهت‌یابی و حرکت برای کودکان آسیب‌دیده بینایی و والدین مسیر زندگی و فرایندی به‌سوی استقلال است.

مربی جهت‌یابی و حرکت مانند یک معمار است که نیازهای کودکان را تحلیل و برنامه مناسبی را برای حرکت مستقل آن‌ها طراحی می‌کند.

جهت‌یابی و حرکت یکی از عناوین درسی است که قبلاً در برنامه آموزشی دانش‌آموزان آسیب‌دیده بینایی گنجانده شده بود ولی متأسفانه با تغییر برنامه آموزشی، جایگاه خاص خود را از دست داده است. ضرورت و اهمیت یادگیری این مهارت ما را بر آن داشت که مجموعه پیش‌رو برای آموزش گام‌به‌گام جهت‌یابی و حرکت را تنظیم و ارائه دهیم. امید آن داریم با توجه به اهمیت مبحث فوق معلمان گرامی از هر فرصتی برای آموزش استفاده نمایند. در ضمن از آنجا که ممکن است مجموعه حاضر، دارای محدودیتهایی باشد، امیدواریم که مربیان محترم با تجارب ارزنده خود آن را مرتفع ساخته و معاونت آموزشی و گروه کارشناسی را از آن آگاه سازند تا اصلاحات لازم انجام پذیرد.

تعاریف

جهت‌یابی:

جهت‌یابی توانایی استفاده از حواس به‌منظور تعیین جایگاه خود در فضا و در ارتباط با اشیاء و افراد موجود در محیط است. جهت‌یابی را همچنین می‌توان به‌عنوان نقشه ذهنی که افراد از محیط اطراف خود دارند توصیف کرد.

حرکت:

توانایی حرکت در محیط اطراف یا به‌عبارتی دیگر توانایی رفتن از جایی به‌جای دیگر، به‌گونه‌ای مطمئن و مناسب را حرکت می‌گویند.

سخنی با مربیان و والدین

در طی سالهای گذشته همه مربیانی که در زمینه جهت‌یابی و حرکت کودکان آسیب‌دیده بینایی فعالیت داشتند جای خالی یک ابزار و وسیله را برای آموزش و ارزیابی میزان یادگیری و تغییر رفتار دانش‌آموز به‌خوبی حس کرده‌اند و این احساس نیاز، زمینه‌ای برای تنظیم این مجموعه در ۷ فصل شد. که هر کدام از این فصول به بخشی از مهارت‌های مهم جهت‌یابی و حرکت با توجه به سن و مراحل رشد و تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان می‌پردازد.

لازم است تمام فصول به‌موازات هم و از مهارت‌های ساده و پیچیده آموزش داده شود و این محتوا برای هر دانش‌آموز به‌صورت جداگانه تکمیل شود تا جنبه کاربردی‌تری پیدا کند.

در یادگیری هر یک از این مهارت‌ها استفاده از روش‌های مختلف آموزشی لازم است. یکی از روش‌های آموزشی «مدل‌سازی» است. در این روش ابتدا مربی کار را انجام می‌دهد، کودک با دست‌نشان حرکات مربی را لمس و مشاهده می‌کند. سپس مربی در حالتی قرار می‌گیرد که بدنش هم‌جهت با کودک باشد یعنی پشت سر کودک قرار گرفته، دست‌نشان کودک را هدایت می‌کند و همراه با او این کار را انجام می‌دهد چراکه اگر در مقابل کودک قرار بگیرد، زاویه و جهت حرکت او با کودک متفاوت است و کودک درک درستی از موقعیت، دریافت نمی‌کند و به‌مرورزمان میزان تماس و هدایت دست مربی کاهش می‌یابد و درنهایت کودک به‌تنهایی کار را انجام می‌دهد و با تکرار به مهارت کامل دست می‌یابد.

در آموزش مهارت‌های مربوط به جهت‌یابی و حرکت لازم است که به چند نکته توجه شود:

- ✓ ایمنی فرد آسیب‌دیده بینایی مهم‌ترین نکته است.
- ✓ در آغاز کار لازم است که پایه آموزش را با بررسی دقیق توانایی‌ها، تجربه‌ها و سطح مهارت فرد تعیین نمایند. ضرورتی ندارد که آموزش از اولین سطح تعریف شده آغاز شود. بلکه داشتن مهارت‌های پیش‌نیاز برای دریافت آموزش‌های جدید کافی است.
- ✓ مهارت‌های آموزش داده‌شده باید در تمام طول زندگی فرد ادامه یابند و به‌روز شوند.
- ✓ آموزش از محیط‌های آشنا و امن آغازشده و در نهایت به حرکت مستقل فرد در محیط‌های ناآشنا می‌انجامد.

۱- در تماس با یادگیرندگان حریم شخصی آنان رعایت شود.

رشد مفاهیم

یک مفهوم، خلق مجدد یک تصویر یا ایده در ذهن است. مفاهیم با طبقه‌بندی و گروه‌بندی وقایع مشابه در ذهن شکل می‌گیرد.

افراد دارای آسیب بینایی در توسعه و تنوع مفاهیم محدودیت دارند. لازم است این افراد در معرض تجربیات مختلف قرار گیرند تا مفاهیم برایشان معنادار باشد. چون وقتی بینایی محدود یا غایب است امکان استفاده از توانایی‌های شناختی و حسی دیگر وجود دارد.

مفاهیم ضروری مربوط به توانایی حرکت را مفاهیم جسمی می‌گویند که شامل تصور بدنی و آگاهی از حرکات بدن است.

تصور بدنی شامل شناخت قسمت‌های مختلف بدن، سطوح مختلف بدن (مثل جلو، پشت، پهلو) و جهت دادن به بدن (قرار دادن بدن در جهت‌های مختلف) می‌باشد.

مفاهیم ضروری برای جهت‌یابی فضایی^۱ (موقعیتی، نسبی، شکل، معیار عمل) و مفاهیم محیطی (اشیاء موجود در محیط، تشخیص شکل، طرح و ابعاد آنها) هستند .

مفاهیم بدنی:

ضروری است که کودک از وضعیت جسم خود آگاهی پیدا کند. زیرا مفاهیم فضایی مختلف در ارتباط با خود فرد تعریف می‌شوند، هر چه شناخت فرد نسبت به جسم خود و حرکات بدنی بیشتر باشد بهتر می‌تواند با پیرامون خود ارتباط برقرار کند.

مفاهیم جسمی یا بدنی شامل شناسایی اعضای بدن، حرکت بدن، اشکال بدن، سطوح بدن و قابلیت هدایت بدن می‌باشد.

لازم به ذکر است که آموزش از اندام‌های کلی شروع شده و بعد به جزئیات آنها پرداخته است. مجدداً یادآور می‌شویم که بخشهای مختلف این فصل به موازات هم از ساده به مشکل آموزش داده شود. بطور مثال همزمان با معرفی اندام‌ها حرکات بدنی نیز آموزش داده شود.

۱- منظور از درک مفاهیم فضایی درک ارتباط میان اشیای محیط و فضای اطراف فرد است.

مفاهیم این فصل:

بخش اول: معرفی اندامها

بخش دوم: شناسایی حرکات بدنی

بخش سوم: شناسایی سطوح مختلف بدن و هدایت اندامهای بدن در جهتهای مختلف

بخش اول

اعضای بدن:

دست ☐	پا ☐	سر ☐	صورت ☐	مو ☐	چشم ☐
ابرو ☐	بینی ☐	گوش ☐	دهان ☐	گلو ☐	سینه ☐
شکم ☐					

بازو ☐	آرنج ☐	ساعدها ☐	مچ ☐	پشت دست ☐	کف دست ☐
انگشتان ☐	ناخن ☐				

ران ☐	زانو ☐	کاسه زانو ☐	ساق ☐	مچ پا ☐	روی پا ☐
کف پا ☐	انگشتان ☐	ناخن ☐	پاشنه ☐	پنجه ☐	سینه پا ☐

جلوی بدن ☐	پیشانی ☐	ابرو ☐	پلک ☐	مژه ☐	چشم ☐
بینی ☐	سوراخ‌های بینی ☐	گونه ☐	لپ ☐	دهان ☐	لب ☐
دندان ☐	لثه ☐	چانه ☐	گلو ☐	سینه ☐	شکم ☐
ناف ☐					

پشت سر ☐	مو ☐	سر ☐	گردن ☐	شانه ☐	کتف ☐
پشت ☐	ستون فقرات ☐	کمر ☐	باسن ☐		

انگشتان ☐	کوچک ☐	انگشتری (میانی) ☐	سبابه (اشاره) ☐	شست ☐
بند انگشت ☐	مقایسه با انگشتان پا ☐	نوک انگشتان ☐		

بخش دوم: حرکت

صاف کردن بازو ☐	حرکت بازو به طرفین ☐	خم شدن به جلو ☐	چرخیدن ☐
بالا بردن بازو ☐	بردن دست‌ها پشت ☐	خم شدن به عقب ☐	پریدن ☐
قراردادن بازو در جلو ☐	صاف کردن دست‌ها جلو ☐	خم شدن به طرفین ☐	هل دادن ☐
خم و راست کردن زانو ☐	بالا آوردن زانو رو به جلو ☐	خم و راست کردن مچ پا ☐	لگد زدن ☐
شوت کردن ☐	ایستادن روی پنجه ☐	ایستادن روی پاشنه ☐	راه رفتن روی پنجه ☐
صاف راه رفتن ☐	جلو آمدن و عقب رفتن ☐	حرکت به طرفین ☐	بالا و پایین رفتن از پله ☐
بالا و پایین رفتن از نردبان ☐	بالا و پایین رفتن از سراسیمبی ☐	ایستادن روی یک پا ☐	لی‌لی کردن ☐
پریدن به جلو و عقب ☐	پریدن از روی بلندی مثل پله ☐	پریدن به بالا ☐	سُر خوردن ☐
حرکات زیگزاک ☐	دویدن ☐	چهار دست و پا رفتن ☐	گردو، شکستم ^۱ ☐
سینه خیز رفتن ☐	هل دادن ☐	کشیدن ☐	بلند کردن ☐
بالا انداختن ☐	پرت کردن به جلو ☐	پرت کردن به عقب ☐	پرت کردن به طرفین ☐
انداختن ☐	ضربه زدن با دست ☐	بالا گرفتن سر ☐	پریدن از روی مانع ☐
طناب بازی ☐			

^۱ قدم برداشتن به نحویکه پاشنه پا، جلوی پای دیگر قرار گیرد.

بخش سوم:

شناسایی سطوح مختلف و هدایت بدنی:

*اطراف بدن						
جلو ☐	عقب ☐	بالا ☐	پایین ☐	کنار ☐	چپ ☐	راست ☐

*هدایت			
به سمت راست ☐	به سمت چپ ☐	از بالای صورت به پایین ☐	از بالای دست به پایین ☐
روی سر ☐	زیر پا ☐	جلوی سینه ☐	جلوی صورت ☐

جدول ارزیابی^۱ مفاهیم بدنی

نیاز به تلاش	قابل قبول	خوب	خیلی خوب	مفاهیم مورد ارزیابی
				۱- شناسایی اندام‌های اصلی
				۲- شناسایی جزئیات سر و صورت
				۳- شناسایی قسمت‌های مختلف دست و پا
				۴- شناسایی قسمت‌های مختلف تنه
				۵- شناسایی اطراف و سطوح بدن
				۶- شناسایی و انجام حرکات مربوط به سر
				۷- شناسایی و انجام حرکات مربوط به دست
				۸- شناسایی و انجام حرکات مربوط به پا
				۹- شناسایی و انجام حرکات مربوط به تنه
				۱۰- شناسایی سطوح مختلف بدن

۱- می‌توان ملاک‌های ارزیابی را به صورت زیر در نظر گرفت. هر چند لازم است این ملاک‌ها بر اساس نیازها و توانایی‌های هر یادگیرنده تعریف شوند.
 خیلی خوب: موفقیت بیش از ۸۰٪ درصد موارد.
 خوب: موفقیت بین ۷۰٪ تا ۸۰٪.
 قابل قبول: موفقیت بین ۶۰٪ تا ۷۰٪.
 نیازمند تلاش: کمتر از ۶۰٪ موفقیت

مفاهیم فضایی:

وقتی فرد از وضعیت جسم خود آگاهی می‌یابد، مفاهیم موقعیتی و نسبی شکل می‌گیرند. برای فرد آسیب‌دیده بینایی مهم است که بداند موقعیت اعضاء بدن چگونه است و با یکدیگر چه ارتباطی دارند. در مرحله بعد آن‌ها می‌توانند معانی به دست آمده را به محیط پیرامونی تعمیم و بسط دهند.

درک موقعیت فضایی یک جسم برای درک جهت ضروری است. کودکی که اختلال بینایی دارد وقتی تصویری روشن از جسم خود داشته باشد، می‌تواند شکل فضایی اشکال محیطی را هم درک کند. به همین روش جهت حرکت، عملکرد، شکل فضایی و معیارهای مربوط در ذهن او شکل می‌گیرند.

مفاهیم فضایی شامل:

بخش اول: مفاهیم نسبی و موقعیتی

بخش دوم: شناسایی اشکال

بخش سوم: زمان

بخش چهارم: مقدار و مقایسه طول و اندازه و عرض

بخش پنجم: شکل ظاهری سطوح

بخش ششم: چرخش‌ها

بخش هفتم: فاصله زمانی

لازم به ذکر است که در فصل پیش‌رو نیز همانند فصل گذشته باید بخشهای مختلف به موازات هم آموزش داده شوند.

مفاهیم فضایی

بخش اول :

مفاهیم نسبی و موقعیتی

بالا ☐	پایین ☐	زیر ☐	رو ☐	پایین تر ☐	بالا تر ☐
درون ☐	بالای ☐	خارج ☐	مجاور ☐	کنار ☐	وسط ☐
میان ☐	دوروبر ☐	به جلو ☐	به عقب ☐	افقی ☐	عمودی ☐
پیش از ☐	پس از ☐	پشت سرهم ☐	باز ☐	بسته ☐	به سوی ☐
دور از ☐	آغاز ☐	پایان ☐	یکی درمیان ☐	مستقیم ☐	کج ☐
نزدیک ☐	دور ☐	به ترتیب ☐	پشت سر ☐	کج ☐	بین ☐
تَه ☐	روبه رو ☐	در ☐	داخل ☐	سراسر ☐	فرد ☐
زوج ☐	از راه ☐	منحنی ☐	زیرین ☐	شمال ☐	جنوب ☐
شرق ☐	غرب ☐	رو ☐	بعد ☐	بعدی ☐	مقابل ☐
قسمت پایین ☐	قسمت بالا ☐	اینجا ☐	آنجا ☐	پراکنده ☐	اطراف ☐
خارجی تر ☐	خارج از ☐	روشن ☐	خاموش ☐	مسیر اصلی ☐	شمال غربی ☐
شمال شرقی ☐	جنوب غربی ☐	جنوب شرقی ☐	موازی ☐	به طرف داخل ☐	به طرف خارج ☐
خارج به داخل ☐	داخل به خارج ☐	در جهت عقربه‌های ساعت ☐	مخالف جهت عقربه‌های ساعت ☐		
چپ به راست ☐	راست به چپ ☐	در مقابل ☐	رو به پایین ☐	نزدیک سطح پایین ☐	
رو به بالا ☐	رو به بیرون ☐	به سمت بیرون و پایین ☐	برعکس ☐	سر و ته ☐	
وارونه ☐	صعودی ☐	نزولی ☐	مورب ☐	یک وری ☐	خطی ☐
نقطه ای ☐	مرتفع ☐	مشرف ☐	ارتفاع ☐	عمق ☐	

بخش دوم:

اشکال

* از ساده به پیچیده					
☐ مربع	☐ دایره	☐ کره	☐ سه گوش	☐ چهار گوش	☐ گردی
☐ شش ضلعی	☐ پنج ضلعی	☐ متساوی الاضلاع	☐ بیضی	☐ مثلث	☐ مستطیل
☐ گلابی شکل	☐ قلبی شکل	☐ لوزی	☐ متوازی الاضلاع	☐ ذوزنقه	☐ هشت ضلعی
☐ شطرنجی	☐ چهارخانه	☐ جعبه‌ای شکل	☐ میله‌ای	☐ حلقه‌ای	☐ اشکی
☐ U شکل	☐ V شکل	☐ I شکل	☐ O شکل	☐ L شکل	☐ H شکل
☐ کروی	☐ مکعب مستطیل	☐ مکعب	☐ S شکل	☐ Y شکل	☐ X شکل
			☐ منشوری	☐ هرمی	☐ مخروطی

بخش سوم:

زمان

☐ هفته	☐ روز	☐ فردا (روز بعد)	☐ دیروز (روز قبل)	☐ امروز
☐ پارسال	☐ امسال	☐ سال	☐ فصل	☐ ماه
☐ ربع ساعت	☐ ثانیه	☐ دقیقه	☐ ساعت	☐ سال آینده
☐ ظهر	☐ غروب	☐ شب	☐ صبح	☐ نیم ساعت

بخش چهارم :

واحد مقدار / مقایسه طول، اندازه، عرض:

بلندترین ☐	کوتاه‌ترین ☐	بلندتر ☐	کوتاه‌تر ☐	بلند ☐	کوتاه ☐
کوچک‌ترین ☐	بزرگ‌تر ☐	کوچک‌تر ☐	کوچک به بزرگ ☐	درازترین ☐	دراز ☐
بیشتر ☐	بسیار بزرگ ☐	بسیار کوچک ☐	بزرگ‌ترین ☐	زیاد ☐	کم ☐
ریزتر ☐	درشت ☐	ریز ☐	کم‌ترین ☐	بیش‌ترین ☐	کم‌تر ☐
سبک‌تر ☐	سنگین ☐	سبک ☐	درشت‌ترین ☐	ریزترین ☐	درشت‌تر ☐
نازک ☐	باریک ☐	ضخیم ☐	سنگین‌ترین ☐	سبک‌ترین ☐	سنگین‌تر ☐
پر ☐	اندکی ☐	محدود ☐	گسترده ☐	وسیع ☐	پهن ☐
دورترین ☐	نزدیکتر ☐	دورتر ☐	نزدیک ☐	دور ☐	خالی ☐
عقب‌تر ☐	جلوتر ☐	عقب ☐	جلو ☐	عظیم ☐	پهناور ☐
پر ☐	خالی ☐	پسین ☐	پیشین ☐	عقب‌ترین ☐	جلوترین ☐
یک چهارم ☐	مقداری ☐	هیچی ☐	کامل ☐	نیم ☐	اندکی ☐
					همگی ☐

واحد طول:

متر ☐	سانتی‌متر ☐	میلی‌متر ☐	دسی‌متر ☐	کیلومتر ☐
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	----------------------------------

واحد سطح:

مترمربع ☐	میلی مترمربع ☐	سانتی‌مترمربع ☐	کیلومترمربع ☐	هکتار ☐	جریب ^۱ ☐
----------------------------------	---------------------------------------	--	--------------------------------------	--------------------------------	--

^۱ تقریباً هر جریب معادل با ۱۶۰۰ مترمربع است. جریب از مترمربع بیشتر و از هکتار کمتر می‌باشد و در این رابطه نظریه‌های مختلفی وجود دارد.

واحد حجم:

☐ لیتر	☐ مترمکعب	☐ سانتی متر مکعب (سی سی یا میلی لیتر)	☐ کیلومتر مکعب
-------------------------------	----------------------------------	--	---------------------------------------

واحد جرم:

☐ کیلوگرم	☐ گرم	☐ تن	☐ من ^۱
----------------------------------	------------------------------	-----------------------------	--

واحد شمارش

☐ واحدهای عددی	☐ جین	☐ دوجین
---------------------------------------	------------------------------	--------------------------------

بخش پنجم:

شکل ظاهری سطوح:

☐ سطح افقی	☐ سطح مورب	☐ سطح عمودی	☐ آریب	☐ برآمدگی	☐ ضخامت
-----------------------------------	-----------------------------------	------------------------------------	-------------------------------	----------------------------------	--------------------------------

بخش ششم:

چرخش:

☐ چرخش ۹۰ درجه (یک چهارم)	☐ چرخش نیم (۱۸۰°)	☐ چرخش کامل (۳۶۰°)
☐ چرخش به طرف راست و چپ	☐ چرخش II شکل	

بخش هفتم:

فاصله زمانی:

☐ زمان کوتاه	☐ زمان طولانی ^۲	☐ در هر دقیقه	☐ در هر ساعت	☐ در هر ثانیه
-------------------------------------	---	--------------------------------------	-------------------------------------	--------------------------------------

^۱ یک من تقریباً سه کیلوگرم است.

^۲ گرچه زمان کوتاه و زمان طولانی مفاهیمی نسبی هستند ولی می توان ضمن موقعیت های عملی، یادگیرندگان را با این مفاهیم آشنا کرد.

جدول ارزیابی^۱ مفاهیم فضایی

نیاز به تلاش	قابل قبول	خوب	خیلی خوب	مفاهیم مورد ارزیابی
				۱- شناسایی مفاهیم نسبی و موقعیتی
				۲- شناسایی اشکال ساده
				۳- شناسایی اشکال پیچیده
				۴- تقسیمات زمان بر اساس سال و فصل و ماه و هفته
				۵- تقسیمات زمان بر اساس صبح و ظهر و عصر و شب
				۶- شناسایی طول زمان، اساس گذشته، حال، آینده
				۷- شناسایی مدت زمان بر اساس ساعت و اجزای آن (ساعت و دقیقه و ...)
				۸- شناسایی مفاهیم مربوط به مقدار (خالی، پر و ...)
				۹- شناسایی مفاهیم مقایسه‌ای (کوتاه، بلند و ...)
				۱۰- شناسایی مقیاسهای اندازه‌گیری، طول، حجم، زمان، جرم
				۱۱- شناسایی شکل ظاهری سطوح
				۱۲- انجام چرخش‌ها
				۱۳- شناسایی فاصله زمانی

۱- می‌توان ملاک‌های ارزیابی را به صورت زیر در نظر گرفت. هر چند لازم است این ملاک‌ها بر اساس نیازها و توانایی‌های هر یادگیرنده تعریف شوند.

خیلی خوب: موفقیت بیش از ۸۰٪ درصد موارد.

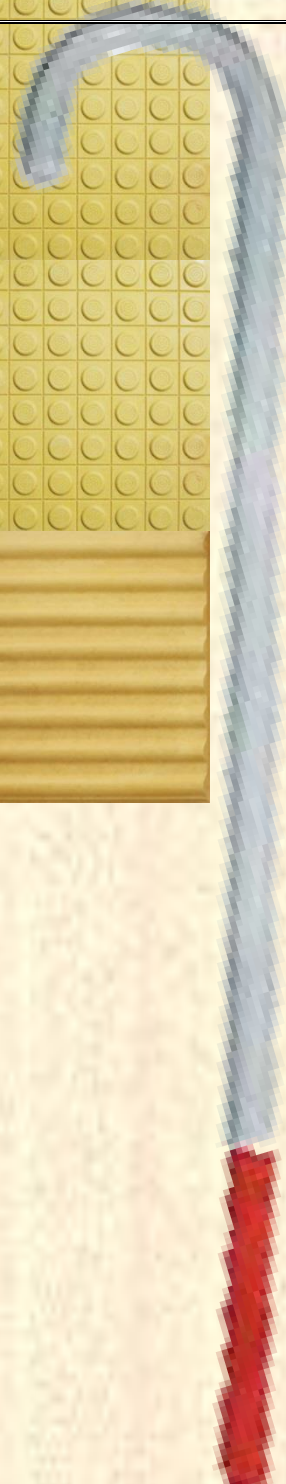
خوب: موفقیت بین ۷۰٪ تا ۸۰٪.

قابل قبول: موفقیت بین ۶۰٪ تا ۷۰٪.

نیازمند تلاش: کمتر از ۶۰٪ موفقیت

فصل سوم:

مفاهیم محیطی

مفاهیم محیطی

برای حرکت ایمن، لازم است فرد، درکی از محیط داشته باشد. این دسته از مفاهیم نیازمند جستجو در محیط، دریافت عینی مفهوم اشکال، سطح زمین و دما می‌باشد.

مفاهیم محیطی شامل:

بخش اول: اشیاء و موضوعات موجود در اطراف

بخش دوم: تشخیص شکل و سطوح مکان‌ها

بخش سوم: جنس و ویژگی

بخش چهارم: دما

بخش پنجم: ویژگیهای خیابان و تقاطع و جاده

بخش ششم: الگوی ترافیک

بخش هفتم: آشنایی با مفاهیم وسیع‌تر جغرافیایی

بخش هشتم: حرکت‌ها و چرخش‌ها

مفاهیم محیطی

بخش اول :

*اشیاء و موضوعات موجود در اطراف:

در ☐	دیوار ☐	پنجره ☐	کف ☐	سقف ☐
پله ☐	خانه ☐	مدرسه ☐	دریچه کولر ☐	کف پوش ☐
موکت ☐	موزائیک ☐	پارکت ☐	سرامیک ☐	فرش ☐
تخت خواب ☐	میزدانش آموز ☐	مبل ☐	میز معلم ☐	نیمکت ☐
تخته سیاه یا وایت برد هوشمند ☐				
رادیاتور ☐	بخاری ☐	فن ☐	صندلی معلم ☐	صندلی دانش آموز ☐
هواکش ☐	دودکش ☐	آسانسور ☐	پله برقی ☐	پیاده‌رو ☐
رمپ ویلچر ☐	جوی آب ☐	کوچه ☐	خیابان ☐	جاده ☐
بزرگراه ☐	نبش خیابان ☐	اطراف پیاده‌رو ^۱ ☐	پارکینگ ☐	پارک ☐
تقاطع ☐	زمین بازی ☐	حیاط ☐	انباری ☐	ساختمان ☐
همکف ☐	طبقه ☐	اتاق ☐	کلاس ☐	نرده‌کشی راه‌پله ☐
درب‌های ورودی ☐	سالن غذاخوری ☐	حیاط ☐	آبخوری ☐	زمین ورزشی ☐
سالن ورزشی ☐	اتاق‌های اداری ☐	آبدارخانه ☐	سرویس بهداشتی ☐	سالن اجتماعات ☐
نمازخانه ☐	کتابخانه ☐	کلاس‌ها ☐	راهرو ☐	راه‌پله ☐
اتاق بهداشت ☐	تابلو اعلانات ☐	درب‌های ورودی ☐	چمن ☐	علف ☐
موانع ☐	خاک ☐	بوته ☐	گیاه ☐	درخت ☐
حصار ☐	مسیر باریک ☐	خط ساحلی برای شهرهای بندری ☐		
فواره آب ☐	انواع توالت ☐	روشویی ☐	انواع شیر آب ☐	سیفون ☐
آفتابه ☐	سطل توالت ☐	کاسه توالت ☐	شیلنگ توالت ☐	آب سردکن ☐
کنار خیابان ☐	جدول کنار خیابان ☐	تیر چراغ برق ☐	آمیولانس ☐	ون ☐
قطار ☐	هواپیما ☐	قایق ☐	کشتی ☐	تخته اسکی ☐

^۱ وسایل موجود در پیاده رو مانند: کیوسک تلفن صندوق صدقات و ...

فانوس یا چراغ ☐	انواع میز ☐	پیچ‌ها ☐	خیابان و وسایل موجود در آن ☐
خط ویژه نابینایان ☐	موانع موجود در محیط ☐	چاله ☐	ماشین ☐
درخت ☐	درختچه ☐	دریچه‌های فاضلاب ☐	ایستگاه اتوبوس ☐
سرویس مدرسه ☐	ماشین آتشنشانی ☐	کامیون ☐	ماشین پلیس ☐
چراغ راهنما ☐	اهل محل ☐	تاکسی ☐	ایستگاه تاکسی ☐
مترو ☐	جاده اتوبوس ☐		مینی بوس ☐

بخش دوم:

تشخیص شکل و سطوح مکان‌ها

حاشیه ☐	لبه ☐	نبش ☐	پایان ☐	گوشه، کنج ☐
زاویه ☐	تپه ☐	سراشیب تپه ☐	سرازیری ☐	شیب ☐
برجستگی ☐	صاف ☐	هموار ☐	مستقیم ☐	خط صاف ☐
خط افقی ☐	خط شکسته ☐	خط منحنی ☐	کج ☐	باز ☐
بسته ☐	ناهموار ☐	شکاف ☐	اتصال ☐	نقطه ☐
نقطه کانونی ☐	پیرامون ☐	مرز ☐	مورب ☐	نامنظم ☐
قوس ☐	محیط ☐			

بخش سوم:

*جنس، ویژگی و بافت و زمینه

سنگ فرش پیاده‌رو ☐	قلوه سنگ درشت ☐	سفالی، کاشی ☐	کند ☐	آجر ☐	سفت، سخت ☐
زبر ☐	سیمان ☐	دیوار آجری پیوسته ☐	ناهموار ☐	نرم ☐	آسفالت ☐
چوب یا هیزم ☐	هموار ☐	مرطوب ☐	شن، ماسه‌ای ☐	شیشه ☐	خشک ☐
چسبناک ☐	برفی، یخ ☐	پلاستیک ☐	نازک ☐	دندانه‌دار ☐	لیز و لغزنده ☐
نایلون ☐	تیز ☐				

بخش چهارم :

*دما

☐ شرحی	☐ بارانی و مرطوب	☐ خشک و بی آب	☐ سرد و خشک	☐ یخ	☐ داغ
☐ ولرم	☐ داغ	☐ سوزناک	☐ درجه فارنهایت F°	☐ درجه سانتی گراد C°	☐ شدت گرما
			☐ مه آلود	☐ ابری	☐ آفتابی

بخش پنجم :

ویژگی های خیابان و جاده و تقاطع (مبلمان شهری، علائم و نشانه ها)

☐ باغچه	☐ جدول کنار خیابان	☐ کنار خیابان	☐ پیاده رو	☐ خیابان
☐ کوچه بن بست	☐ کوچه	☐ خیابان فرعی	☐ خیابان اصلی	☐ جوی آب
☐ جدول وسط خیابان	☐ میدان	☐ بلوار	☐ اتوبان یا بزرگراه	☐ جاده
☐ چراغ راهنما	☐ سه راهی	☐ خیابان های یک طرفه	☐ چهارراه	☐ آب نما
☐ پل عابر پیاده	☐ خیابان های دوطرفه	☐ علائم شنیداری کنترل ترافیک		☐ خط عابر پیاده
☐ محل عبور نابینایان	☐ گاردریل یا نرده کشی	☐ پل های روی جوی آب		☐ زیر گذر
☐ کیوسک تلفن	☐ نیکمتهای کنار خیابان		☐ محل مخصوص دوچرخه سواری	
☐ سطل زباله	☐ آلاچیق	☐ ایستگاه اتوبوس	☐ کیوسک روزنامه فروشی	
☐ بالای جاده	☐ پیچ جاده	☐ جاده	☐ منطقه ایمن	☐ مترو
☐ گذرگاه خیابان	☐ عوارضی	☐ آزادراه	☐ گلوگاههای ترافیکی	☐ خطوط رانندگی
☐ تقاطع + یا چهارراه	☐ تقاطع T شکل	☐ تقاطع Y شکل	☐ انواع جاده	☐ تقاطع
☐ راه هوایی	☐ علائم چراغ راهنمایی	☐ دوربرگردانها	☐ تقاطع دارای انحراف	☐ راه آهن
☐ خط ممتد	☐ جنگل	☐ انواع مغازه	☐ سوپرمارکتها	☐ راه دریایی
☐ انواع فروشگاههای زنجیره های ¹		☐ خط منقطع		☐ پایانه های درون شهری و برون شهری
☐ بهداشتی (بیمارستان، درمانگاه، داروخانه و ...)		☐ ساختمان های اداری	☐ مکانهای صنعتی	☐ انواع مکانهای تجاری
		☐ تعمیرگاهها		☐ آموزشگاهها

¹ - در مورد ویژگیها و کاربری هریک از مکانهای فوق، توضیحات کامل و جامع در اختیار دانش آموز قرار گیرد.

بخش ششم:

الگوی ترافیک

☐ جریان ترافیک	☐ عابر پیاده	☐ سمت راست جاده	☐ ترافیک روان	☐ شلوغی پیاده رو
☐ سمت راست پیاده‌رو	☐ ترافیک شلوغ	☐ جریان کند عبور پیاده	☐ راه بندان	
☐ حق تقدم	☐ مسیر موتور و دوچرخه			

بخش هفتم:

آشنایی با مفاهیم وسیع تر جغرافیایی

☐ جهان	☐ قاره	☐ سیاره	☐ کشور	☐ کهکشان
☐ منظومه شمسی	☐ منطقه مسکونی	☐ منطقه تجاری	☐ شهر	☐ شهرستان
☐ محله	☐ استان	☐ همسایه		

بخش هشتم:

حرکت‌ها و چرخش‌ها*

☐ حرکت 45°	☐ کش آمدن	☐ راه رفتن	☐ بالارفتن
☐ حرکت 90° یا $1/4$ زاویه راست	☐ خم شدن	☐ دویدن	
☐ قدم زدن	☐ حرکت 180° یا نیم‌دوره جلو	☐ دراز کشیدن	
☐ پریدن	☐ خیز برداشتن	☐ حرکت 360° دور کامل	☐ نشستن
☐ سر خوردن	☐ حرکت روبه جلو	☐ حرکت ناگهانی	☐ ایستادن
☐ جستن	☐ حرکت رو به عقب	☐ خزیدن	☐ چمباتمه زدن
☐ تاختن	☐ حرکت جانبی ۲	☐ روی زانو نشستن	☐ حرکت رو به بالا
☐ لوله شدن	☐ حرکت روبه پایین	☐ حرکت و راه رفتن سربه‌هوا	
☐ قرار دادن	☐ جا انداختن	☐ قاپیدن	☐ هل دادن
☐ کشیدن	☐ چرخیدن	☐ تاب دادن	☐ درجا زدن

* علت تکرار حرکات و چرخش‌ها در این فصل به این دلیل است که لازم فرد در مواقع ضروری از حرکات خاص مورد نیاز استفاده نماید.

۱. برای حرکت 45° پا به صورت 90° چرخش می‌یابد. اما بدن چرخش کامل را انجام نمی‌دهد و بدن نصف

۲. در حرکت جانبی بدون اینکه چرخشی انجام شود به سمت چپ یا راست حرکت داشته باشد.

جدول ارزیابی^۱ مفاهیم محیطی

نیاز به تلاش	قابل قبول	خوب	خیلی خوب	مفاهیم مورد ارزیابی
				۱- شناسایی اشیاء و موضوعات موجود در محیط آشنا
				۲- شناسایی اشیاء و موضوعات موجود در محیط ناآشنا
				۳- تشخیص شکل و سطوح مکان‌ها
				۴- شناسایی جنس و ویژگی و بافت و زمینه
				۵- تشخیص دما و درجه حرارت اشیاء
				۶- تشخیص درجه حرارت و دمای آب و هوا
				۷- شناسایی انواع خیابان، جاده و تقاطع و ویژگی‌های آن
				۸- شناسایی مبلمان شهری
				۹- شناسایی علائم و نشانه‌های محیطی
				۱۰- شناسایی الگوی ترافیکی
				۱۱- آشنایی با مفاهیم وسیع‌تر جغرافیایی
				۱۲- حرکت‌ها و چرخش‌ها

- ۱- می‌توان ملاک‌های ارزیابی را به صورت زیر در نظر گرفت. هر چند لازم است این ملاک‌ها بر اساس نیازها و توانایی‌های هر یادگیرنده تعریف شوند.
- خیلی خوب: موفقیت بیش از ۸۰٪ درصد موارد.
- خوب: موفقیت بین ۷۰٪ تا ۸۰٪.
- قابل قبول: موفقیت بین ۶۰٪ تا ۷۰٪.
- نیازمند تلاش: کمتر از ۶۰٪ موفقیت

فصل چهارم:

رشد حسی

توسعه مفاهیم حسی

درک مهارت‌های جهت‌یابی و حرکت منوط به کسب توانایی‌ها از طریق جمع‌آوری اطلاعات از اطراف است. که با حواس پنج‌گانه بینایی، شنوایی، چشایی، بویایی و لامسه حاصل می‌شود. این حواس فرد را در مقابل موانع محیط محافظت می‌نماید.

با استفاده از این حواس موقعیت فرد، مکان اشیاء، اشیاء ثابت، ایمن و غیرایمن شناسایی می‌شوند. عکس‌العمل به موقع فرد در موقعیت‌های گوناگون، نیازمند شناخت و تمرین و تکرار کافی در کاربرد حواس مختلف است. توانایی استفاده از حواس فرد ممکن است به دلیل بیماری، خستگی و استرس، کاهش یابد.

بینایی: اکثر کودکان آسیب‌دیده بینایی، تا حدودی باقی‌مانده بینایی دارند که برای حفظ مسیر و حرکت ایمن به آن‌ها کمک می‌کند و این توانایی برای درک مفاهیم، تشویق به حرکت و دنبال کردن سرخ‌های حسی مهم است.

شنوایی: کودکان آسیب‌دیده بینایی به طور معمول از حس شنوایی برای مسیریابی و حفظ مسیر به‌خوبی استفاده می‌کنند. آموزش مهارت‌های شنیداری، می‌تواند به آن‌ها برای توسعه آگاهی و درک جهان پیرامونی، بخصوص یافتن اشیاء کمک کند.

لامسه: کودکان آسیب‌دیده بینایی می‌توانند با استفاده از حس لامسه درباره سطح، شکل، حالت، اندازه و تراکم اشیاء اطلاعاتی به دست آورند. به علاوه لامسه می‌تواند برای شناسایی، مرور کردن، یافتن مسیر و حفاظت در برابر برخی خطرهای مفید باشد. لامسه مثل یک ابزار کمکی تردد (عصا، ابزارهای الکترونیکی تشخیص مانع و سگ راهنما) حمایت از فرد را در برابر اشیاء گوناگون تسهیل می‌کند.

بویایی: کودکان می‌توانند گاهی اوقات با استفاده از بوها موقعیت‌یابی کنند. مثل بوی شیرینی‌پزی، نانوايي، نجاری و ... گاهی اوقات بو برای شناسایی خطرات نیز مفید است.

شناخت حرکات‌های اعضای بدن: کودکان آسیب‌دیده بینایی بر موقعیت اعضای بدن با استفاده از حافظه عضلانی و گیرنده‌های مفصلی متمرکز می‌شوند. آموزش‌های تکراری و متنوع می‌تواند باعث توسعه حواس برای حرکت و عملکرد شود.

تعادلی (گوش داخلی): گوش داخلی با پردازش سیگنالهای دریافتی از حرکت، تعادل بدن را به عهده دارد. کودک می‌تواند با تمرین بیاموزد که برای نشستن، برخاستن و راه رفتن و ...اطلاعات دریافتی از محیط را برای حفظ تعادل (جلوگیری از لغزیدن یا افتادن) به کار گیرد.

توسعه مفاهیم حسی شامل:

بخش اول: بینایی

بخش دوم: شنوایی

بخش سوم: لامسه

بخش چهارم: بویایی

بخش پنجم: حرکت شناسی اعضای بدن

بخش ششم: تعادلی

رشد حسی

بخش اول: بینایی

*آموزش استفاده از باقی مانده بینایی در موارد زیر:

- رفت و آمد
- مرور دیداری محیط برای شناسایی محیط، افراد، اشیاء و مکانها(اندازه، شکل و تعداد)
- حفظ خط مسیر حرکت
- شناسایی ویژگیهای برجسته محیط (نشانه گذاری)
- شناسایی خطرات
- رفت و آمد مستقل در همه قسمت‌های محیط‌های آشنا
- شناسایی ویژگیهای منطقه مسکونی
- کاربرد حداکثر باقی مانده از بینایی برای عبور و مرور و حرکت در محیط نا آشنا با نظارت
- رفت و آمدهای محیط نا آشنا
- استفاده از حافظه دیداری برای جهت یابی
- جستجوی دیداری برای شناسایی ویژگیهای اشیاء و موقعیت آنها مانند شکل و اندازه یا رنگ در محیط‌های نا آشنا
- شناسایی و واکنش به روشنایی یا تاریکی و درخشندگی
- استفاده باقی مانده از بینایی در تعیین و شناسایی علائم راهنما (نشانه گذاری)
- زیر نظر گرفتن مداوم محیط هنگام عبور و مرور
- استفاده از امن ترین نقطه برای گذر از خیابان
- شناسایی زیرگذرها، تقاطع‌ها و ...
- شناسایی شرایط مختلف آب و هوایی مؤثر بر عملکرد بینایی (بارانی، آفتابی، برفی و ...)
- انتخاب وضعیت (موقعیت) مناسب بدن برای وضوح دیداری
- جابجایی و تغییر موقعیت برای دید بهتر
- ایجاد تغییرات مناسب در وضعیت چهره و چشمها برای تنظیم نور و دید بهتر اشیاء
- استفاده از لوازم کمک دیداری (بینایی) برای استفاده بهینه از باقی مانده بینایی (عینک طبی، عینک آفتابی، ذره بین و ...)

- آشنایی با خطرات موجود محیطی (موانع مختلف، اشیاء در حال سقوط و ...) و حفظ ایمنی فردی
- احتیاط در محیط‌های خطرناک مثل تقاطع، زیرگذرها و ...
- حفظ مسیر در هنگام تردد
- مسیریابی در محیط‌های پیچیده ناآشنا
- بالابردن استفاده از نگاه جانبی حین تردد
- شناسایی علائم راهنمایی و رانندگی از روی شکل و رنگ
- شناسایی چراغ‌های راهنمایی و مشاهده نحوه کنترل ترافیک در چهارراه‌ها توسط چراغها
- استفاده از بینایی برای تشخیص جریان ترافیکی (نظیر یک باند در مقابل دو باند)
- استفاده از بینایی برای خواندن و تشخیص علائم تجاری
- شناسایی خطرات در مناطق تهدیدآمیز و پرخطر مثل عبور از عرض خیابان و راه‌پله‌ها
- تشخیص وضعیت ترافیکی محدوده‌های شلوغ و پرتردد مثل بازار ترافیک در میدانها چند باند بودن خیابانها
- استفاده انتخاب‌گرایانه از روش زمان‌بندی برای تثبیت سرنخ‌های دیداری در گذر از خیابان
- بازیابی مسیر قبل از عبور از گذرگاهها و موانع
- استفاده از سرنخ‌های دیداری برای مسیریابی در فرودگاه، ایستگاههای قطار و مراکز کنفرانس
- استفاده از علائم راهنمایی دیداری و دیگر منابع برای جهت‌یابی هنگام گم شدن
- آشنایی با ویژگیها و نحوه استفاده از ابزارهای مربوط به کم‌بینایی
- درک جریان ترافیک در مناطق تجاری (چرخه ترافیک، تقاطع چندباند، سرعت وسایل نقلیه)
- شناسایی سیستم کنترل ترافیک (تقدم و تأخر در گذر از خطوط عابر، نورها و خطوط تقاطع‌ها)

بخش دوم: شنوایی

- شناسایی صداهای معمول (حیوان، افراد، اشیاء و وسایل نقلیه)
- تعیین محل صدا و تفسیر آن و چرخیدن به سمت منبع صدا
- استفاده از نشانه‌های صوتی در شناسایی خطرات (پارس کردن سگ، آژیر، صدای دعوا)
- واکنش مناسب نسبت به خطرات قابل تشخیص با صوت
- استفاده از نشانه‌های صوتی برای پیدا کردن اشیاء گم شده یا پنهان خواسته شده
- تشخیص صداهای مبهم و غیرواضح
- استفاده از نشانه‌های صوتی برای تشخیص ساعت استراحت یا حضور در کلاس
- استفاده از نشانه‌های صوتی برای جهت‌یابی و حفظ تعیین جهت در محیط آشنا
- استفاده از صدا برای شناختن ویژگی‌های برجسته محیط
- دنبال کردن صداها
- داشتن آگاهی از موقعیت اِکو یا بازگشت صدا (فضای باز در مقابل فضای بسته)
- شناسایی ویژگی‌های صدا در ساختمان (اتاق‌ها، راهروها، راه‌پله‌ها)
- آگاهی از تأثیر بیماری‌ها (مثل گوش‌درد) یا نوع پوشش (مثل کلاه) بر دریافت و تشخیص نشانه‌های صوتی
- تفسیر اطلاعات دریافت شده از محیط مانند سرعت، حرکت، فاصله، ازدحام
- موقعیت‌یابی، شناسایی و تشخیص اطلاعات از طریق صدا (موقعیت فرد نسبت به دیگران، فضا و اشیاء پیرامون و بالعکس)
- استفاده از صدا برای شناسایی و جهت‌یابی مسیر در مکانهای ناآشنا و تثبیت آن
- درک رابطه بین صدا و فاصله‌ها
- استفاده از بازخورد صداها برای حفظ وضعیت و مقابله با خطرات
- کاربرد اطلاعات صوتی در استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی
- استفاده از اطلاعات صوتی برای ارزیابی وضعیت کنترل ترافیکی
- استفاده از روش‌های زمانی برای تعیین و تأیید عبور و مرور ایمن از عرض خیابانها
- استفاده از صداها برای تشخیص و انتخاب مسیرهای موازی عبور و مرور (خیابانها، پیاده‌روها)
- شناسایی سیستم‌های مختلف کنترل ترافیک در چهارراه‌ها، برای چراغهای سه زمانه، و عبور یک طرفه و دوطرفه

- تشخیص شکل تقاطع‌ها (+, T, Y) □
- استفاده از حافظه شنیداری در محیط □
- تمایز قائل شدن بین صدای ابزارها و صدای محیط □

مسیریابی در محیط‌های پیچیده:

- استفاده از سرنخ‌های صوتی برای مسیریابی در محیط‌های پیچیده □
- استفاده از بازگشت صدا برای جهت‌یابی، حفظ مسیر و شناسایی موانع □

*جبران نامساعد بودن هوا یا شرایط محیطی با استفاده از تکنیک‌های تردد

- شناسایی دامنه و پوشش سیگنال‌های ابزارهای کمکی (عصای الکترونیکی، Gps) □
- شناسایی کیفیت سیگنال بر اساس فاصله و شکل اشیاء □
- درک ویژگی‌های وسایل الکتریکی حمل و نقل در کسب اطلاعات حمل و نقل در کسب اطلاعات شنوایی (اعلام Gps صوتی در متروها و اتوبوس‌ها) □

بخش سوم: لامسه

- استفاده از دست، پا و بدن برای شناسایی ویژگیهای اجسام (دما، شکل، موقعیت و ...)
- استفاده از لامسه برای پاسخ به اطلاعات لمسی
- استفاده از لامسه برای نشانه‌گذاری ویژگی‌های برجسته محیط اطراف
- استفاده از لامسه برای جهت‌یابی در محیط آشنا
- استفاده از الگوی نظام‌مند برای یافتن اشیاء مورد نیاز
- استفاده از لامسه برای حرکت در محیط آشنا
- استفاده از حس لامسه برای تعیین جهت و حفظ مسیر عبور و مرور
- استفاده از روشهای لمس کردن در مکانهای ناآشنا
- تمیز اطلاعات لمسی ساده و پیچیده
- آگاهی از تأثیر پوشاک بر ایجاد ابهام در نشانه‌های لمسی (مثل دستکش که تماس پوست را با محیط کاهش می‌دهد)
- استفاده از لامسه به‌صورت جامعه‌پسند (مثلاً برای شناسایی محیط، افراد و برداشتن خوراکی‌ها، در حد ضرورت از لامسه استفاده کند)
- استفاده از الگویی منظم و مناسب برای یافتن یک شیء و موقعیت‌یابی اشیاء
- استفاده از لامسه، برای نشانه‌گذاری ویژگی‌های برجسته محیط ناآشنا
- توانایی ردیابی و حرکت در حاشیه‌ها و پیاده‌روها
- استفاده از حس لامسه برای تعیین جهت و حفظ مسیر عبور و مرور
- برآورد تدریجی فاصله‌ها در محیط‌های پیچیده
- بازگشت به مسیر پس از گذشتن از یک فضای باز یا یک مانع
- استفاده از لامسه برای شناسایی موانع و خطرات در محیط ناآشنا
- درک و تفسیر و تمییز کاربردی اطلاعات حاصل از لمس
- استفاده از قواعد انضباطی برای رفع محدودیت‌های لمسی (مثل مرتب کردن محل اسکناس‌ها در کیف پول)
- استفاده از ابزار کمکی تردد (عصا، واکر، ویلچر و ...) برای واکنش به اطلاعات لمسی
- آگاهی از تأثیرات پوشاک متناسب با شرایط آب و هوایی بر اطلاعات لمسی
- شناسایی مسیرهای مناسب تردد (رمپ، مسیرهای مناسب سازی شده و ...)

بخش چهارم: بویایی

- شناسایی و تمییز انواع بو
- استفاده از بویایی برای تشخیص مکانها و اشخاص (مثل عطرها، سیگار، بوی غذا و نانوایی، عطاری، مکانیکی و ...)
- مسیریابی با استفاده از بویایی
- آشنایی با شیوه‌های جامعه پسند حس بویایی
- استفاده از حس بویایی برای شناسایی خطرات (دود، مواد شیمیایی و ...)
- جایگزین کردن حواس دیگر در شرایط محدودیت استفاده از حس بویایی (مثل سرماخوردگی و یا تداخل بوها)

بخش پنجم :

حرکت‌شناسی اعضای بدن

- بالا و روبرو نگه داشتن سر هنگام حرکت
- نظارت بر وضعیت خود هنگام نشستن روی زمین و راه رفتن
- نظارت بر موقعیت هنگام حرکت با راهنمای بینا و همتراز شدن با او
- حفظ وضعیت مناسب بدن هنگام استفاده از عصا
- تشخیص تغییرات ایجاد شده روی سطوح (سرازیری، سربالایی، گودال)
- پیش‌بینی فواصل و جهت چرخش‌ها
- انجام حرکات موزون غیرآشنا و خلاقانه
- انجام صحیح حرکات و فعالیت‌های اعضای مختلف بدن (مثل دویدن، رکوع کردن، وضو گرفتن و ...)
- تشخیص و تخمین فاصله مناسب برای موقعیت‌یابی اشیاء
- پیش‌بینی و تخمین فاصله و مسیر اشیاء در محیط (مثل عرض پیاده روها و خیابانها)

دور زدن‌ها:

- دور زدن یک دور کامل (۳۶۰°)، نیم دور (۱۸۰°)، یک چهارم (۹۰°) و یک هشتم (۴۵°)

بخش ششم:

تعادلی:

- خودنظارتی برای حذف حرکات اضافه و حفظ آرامش بدن هنگام حرکت (مثلاً با کتابی بر روی سر به صورت تمرینی مستقیم حرکت کند)
- تثبیت حالت راه رفتن برای حفظ تعادل (عدم تمایل به چپ و راست و عقب و جلو)
- استفاده از واکنش‌های دفاعی و جبرانی زمان به هم خوردن تعادل
- متوازن و هماهنگ نگه داشتن بدن و تعدیل آن با توجه به شیب مسیر (مثلاً کشیدن بالاتنه به عقب و انتقال وزن به پشت وقتی داریم از سرازیری به پایین حرکت می‌کنیم از واکنش‌هایی است که از گوش داخلی هدایت می‌شود).

جدول ارزیابی مفاهیم حسی

نیاز به تلاش	قابل قبول	خوب	خیلی خوب	مفاهیم مورد ارزیابی
				۱- استفاده مناسب از باقیمانده بینایی در محیط آشنا برای شناخت علائم و نشانه‌ها
				۲- استفاده بهینه از باقیمانده بینایی در محیط ناآشنا
				۳- استفاده از بینایی برای تشخیص خطرات محیطی
				۴- استفاده از بینایی برای مسیریابی
				۵- استفاده مناسب از شنوایی برای شناخت محیط آشنا
				۶- استفاده مناسب از شنوایی برای شناخت علائم محیط ناآشنا
				۷- استفاده مناسب از شنوایی برای حفظ ایمنی در مقابل خطرات
				۸- استفاده از شنوایی برای موقعیت‌یابی و مسیریابی
				۹- استفاده مناسب از لامسه برای شناخت محیط
				۱۰- استفاده مناسب از لامسه برای شناخت خطرات و حفاظت از بدن
				۱۱- استفاده مناسب از لامسه برای مسیریابی در محیط آشنا
				۱۲- استفاده مناسب از لامسه برای مسیریابی در محیط ناآشنا
				۱۳- استفاده از بویایی برای شناخت محیط
				۱۴- استفاده از بویایی برای موقعیت‌یابی و مسیریابی
				۱۵- استفاده از بویایی برای شناخت خطر و حفاظت از بدن
				۱۶- توانایی خودنظارتی بر حالات و حرکات بدن
				۱۷- استفاده از تحریکات درون عضوی برای کنترل و نظارت بدن هنگام نشستن، حرکت و ... در شرایط مختلف
				۱۸- خودنظارتی برای حذف حرکات اضافه
				۱۹- حفظ تعادل در شرایط مختلف

فصل پنجم :

مسیریابی و نقشه برداری

مسیریابی و نقشه برداری:

کودکان آسیب دیده بینایی برای تردد ایمن در محیط لازم است که موقعیت اشیاء را در محیط شناسایی کرده و برای خود یک نقشه ذهنی ساده و قابل فهم از فضایی که در آن قرار گرفتند ایجاد نمایند تا با کمک آن، به صورت مستقل مسیریابی کرده و به مقصد برسند و بعد از آن بتوانند با استفاده از مفاهیم سازه های شهری و الگوهای مختلف شهرسازی به محیط های پیچیده تر وارد شده و به یک مقصد خاص برسند و در صورت دسترسی به نقشه های ویژه (صوتی، برجسته) آن را تفسیر کرده و از آن بیشترین بهره را ببرند.

جهت یابی و بازنمایی نقشه شامل:

بخش اول: تعیین محل اشیاء گمشده

بخش دوم: جهت یابی در محیط

بخش سوم: درک و تفسیر نقشه

بخش چهارم: عبور و مرور در محیط های آشنا

بخش پنجم: مفاهیم سازه شهری

بخش ششم: پیدا کردن آدرس

مسیریابی و نقشه‌برداری (جهت‌یابی و بازنمایی نقشه)

بخش اول:

تعیین محل اشیاء گم شده:

- پیدا کردن اشیاء درشت افتاده شده (کتاب، کیف و ...)
- پیدا کردن اشیاء ریز افتاده شده (قلم و مهره و ...)
- استفاده از الگوی جستجوی شعاعی و دورانی*
- استفاده از الگوی جستجوی خطی (موازی)
- استفاده از تکنیک‌های حمایتی برای کشف شیء مورد نظر در حیطة محافظت از بدن
- استفاده از راهنمایی‌های دیگران برای کشف شیء مورد نظر

بخش دوم:

جهت‌یابی

- تعیین نقطه کانونی برای جهت‌یابی
- جهت‌یابی در محیط‌های آشنا مثل کلاس و منزل و توصیف رابطه بین دو نقطه در محیط آشنا
- درک مفهوم تقاطع در داخل فضای آشنا (مثلاً تقاطع هال و آشپزخانه یا راهرو و ورودی راه‌پله)
- شناسایی نقاط و ویژگی‌های برجسته محیط آشنا (شنیداری، لمسی، دیداری، بویایی)
- نام‌گذاری دیوارها برای مسیریابی (دیوار، دیوار پنجره، در، دیوار، تخته سیاه و ...)
- طی نمودن مسیر کلاس تا قسمتهای مختلف مدرسه
- جهت‌یابی در سایر مکانهای مدرسه مثل آزمایشگاه، کتابخانه و بطور کامل همه نقاط مدرسه
- جهت‌یابی در منزل اقوام

* برای آموزش مهارتهای این فصل به بخش چهارم (حفاظت از خود) کتاب حرکت و جهت‌یابی ویژه معلمان نابینا چاپ سازمان آموزش و پرورش استثنایی مراجعه شود.

- استفاده از روش شماره‌های روی ساعت برای تعیین محل اشیاء (مثلاً در اتاق، تخت، در موقعیت ۱۲ قرار گرفته و کتابخانه در موقعیت ۳ و ...) □
- استفاده از سرنخ‌های حسی برای موقعیت‌یابی ورودی‌ها و خروجی‌ها (صداها، مختلف، جریان هوا، نور و ...) □
- کاربرد اطلاعات نقشه ذهنی در محیط (مثلاً بر اساس نقشه کلاس مورد نظر را پیدا کند) □

بخش سوم:

درک و تفسیر نقشه:

- توضیح نقشه کلاس به صورت شفاهی □
- تعیین فاصله دو مکان مثل دفتر مدیریت و کلاس و یا خانه تا خانه همسایه □
- توضیح نقشه کل مدرسه به صورت شفاهی □
- توضیح نقشه منزل یا خوابگاه □
- درک اندازه‌ها، فواصل و مسیرها بطور نسبی □
- توصیف یک مسیر (مثلاً خیابانها و میدانهایی که در مسیر رفت و آمد روزانه او قرار دارد) □
- استفاده از نقشه‌های صوتی (در صورت دسترسی) □
- بازسازی ذهنی نقشه‌های لمسی و بینایی (تجسم فضایی) □
- درک علائم برای تفسیر نقشه □
- استفاده از جهت‌های اصلی جغرافیایی برای پیدا کردن مسیر (شمال و جنوب، شرق و غرب) □
- استفاده از قطب‌نما برای شناسایی محیط و ایجاد نقشه □
- دنبال کردن لمسی یک مسیر در نقشه و درک سمبل‌ها و ویژگی‌های برجسته در مسیر □
- درک مفهوم موازی و عمودی □
- درک مفهوم عرض و طول جغرافیایی □
- تخمین فاصله با درک مفهوم مقیاس نقشه □
- کاربرد اطلاعات به دست آمده از نقشه در محیط □
- درخواست کمک برای تعیین جهت و کسب اطلاعات در ساختمان یا فضای باز □
- درک نقشه مناطق مسکونی □

- به دست آوردن اطلاعات در مورد فروشگاههای زنجیره‌ای یا مسیر ساختمانهای مورد نیاز از نقشه (در صورت دسترسی)
- تولید و خلق یک نقشه صوتی برای استفاده شخصی و یا استفاده دیگران
- استفاده از نقشه برای جهت‌یابی و انتخاب مسیرهای جایگزین
- استفاده از جی پی اس* صوتی برای تعیین مسیر (در صورت دسترسی)

بخش چهارم:

عبور و مرور در محیط‌های آشنا بیرون و درون مدرسه:

- توصیف یک مسیر
- رفتن به سمت مقصد
- بازگشت به نقطه مبدأ
- تردد در مسیرهای مختلف با استفاده از نقشه‌های دیداری، شنیداری و لمسی که در ذهن دارد
- حل مشکلات ساده در طول مسیر

بخش پنجم:

مفاهیم سازه شهری:

- مشخص کردن یک نقطه مبدأ یا کانون شماره‌گذاری
- شناسایی عناصر سازه‌ی شهری (ایستگاه اتوبوس، خیابان، کوچه، ...)
- بازسازی ذهنی یک نقشه دیداری/ لمسی
- تشخیص خیابان‌ها و تقاطع‌ها

---

* سیستم موقعیت‌یابی جهانی

بخش ششم :

پیدا کردن آدرس و تعیین محل آدرس‌های ویژه :

- درک الگوها و نظام‌های شماره‌گذاری مثل پلاک‌ها و شماره خیابانها
- تعیین نقطه مبدأ برای بازگشت در نظام‌های شماره‌گذاری
- آگاهی از موارد استثنا در نظام شماره‌گذاری (درب‌های شماره‌گذاری نشده، آدرس‌هایی که با حروف الفبا مشخص شده‌اند و ....)
- توانایی بیان موقعیت فعلی و مسیر عبور در هنگام گم کردن مسیر
- درخواست کمک هنگام گم کردن مسیر

جدول ارزیابی مسیریابی و نقشه برداری

نیاز به تلاش	قابل قبول	خوب	خیلی خوب	مفاهیم مورد ارزیابی
				۱- پیدا کردن شیء گمشده
				۲- توانایی جهت یابی در محیط آشنا
				۳- توانایی جهت یابی در محیطهای ناآشنا
				۴- توانایی نشانه گذاری در محیطهای مختلف
				۵- درک و تفسیر نقشه و استفاده از اطلاعات نقشه در محیط
				۶- درک اصطلاحات مختلف جغرافیایی
				۷- توانایی عبور و مرور مستقل در محیطهای آشنا
				۸- توانایی عبور و مرور مستقل در محیطهای نا آشنا
				۹- توانایی عبور و مرور مستقل با حفظ امنیت شخصی
				۱۰- درک مفاهیم سازه ی شهری
				۱۱- توانایی پیدا کردن آدرس

- ۱- می توان ملاک های ارزیابی را به صورت زیر در نظر گرفت. هر چند لازم است این ملاک ها بر اساس نیازها و توانایی های هر یادگیرنده تعریف شوند.
- خیلی خوب: موفقیت بیش از ۸۰٪ درصد موارد.
- خوب: موفقیت بین ۷۰٪ تا ۸۰٪.
- قابل قبول: موفقیت بین ۶۰٪ تا ۷۰٪.
- نیازمند تلاش: کمتر از ۶۰٪ موفقیت

فصل ششم :

تکنیک‌های تردد

تکنیک‌های تردد یا فنون عبور و مرور

تردد مستقل ایمن مستلزم توسعه مهارت‌های حرکتی، کسب و درک مفاهیم پایه و آگاهی از فنون مسیریابی و تردد است. آموزش این موارد به صورت متوالی و به هم پیوسته به کودک اجازه می‌دهد تا تکنیک‌های پیچیده جهت‌یابی و تردد را فرا گیرد.

توانایی تردد در محیط‌های آموزشی و اجتماعی هدف اصلی است. استفاده مؤثر از این تکنیک‌ها به کودک دارای آسیب بینایی قدرت فعالیت مستقل را تا بالاترین سطح فراهم می‌آورد.

برای آموزش تکنیک‌ها و فنون مورد نیاز به صورت عملی می‌توانید به کتاب جهت‌یابی و حرکت چاپ سازمان آموزش و پرورش استثنائی مراجعه نمایید.

تکنیک‌های تردد شامل:

بخش اول: تکنیک‌های حرکت با راهنمای بینا

بخش دوم: حرکت مستقل در محیط آشنا

بخش سوم: تکنیک‌های استفاده از عصا

بخش چهارم: عبور و مرور در محیط‌های بسته نا آشنا

بخش پنجم: عبور و مرور در محیط‌های مسکونی مجاور

بخش ششم: عبور و مرور از عرض خیابانها

بخش هفتم: رفت و آمد در مناطق تجاری (تحت نظارت)

بخش هشتم: عبور از خیابانهای اماکن تجاری (تحت نظارت)

بخش نهم: آب و هوای مناسب و متغیر

بخش دهم: استفاده از حمل و نقل عمومی

بخش یازدهم: تردد در مکانهای تجاری نا آشنا

تکنیک‌های تردد

بخش اول:

تکنیک‌های حرکت با راهنمای بینا:

- حرکت ایمن در محیط‌های آشنا و ناآشنا همراه با آموزگار، مادر و یا سایر دانش‌آموزان
- حرکت ایمن با راهنمای بینا با استفاده از نشانه‌های حرکات بدنی بدون نیاز به توضیح شفاهی
- قبول کردن کمک یا اجتناب از آن
- استفاده از فنون مناسب برای عبور از گذرگاهها
- استفاده از فن جابجایی و گرفتن بازوی دیگر برای عبور از درب‌ها یا گذرگاههای باریک (جاگیری پشت سر راهنما)
- نشستن مستقل بر روی صندلی تالار یا سینما یا ....
- باز نگه داشتن درب تا عبور کامل از گذرگاه
- اصلاح اشتباهات هنگام حرکت با راهنمای بینا
- استفاده از فن بالا و پایین نگه داشتن باز و هنگام بالا و پایین رفتن از پله برقی و پله‌ها
-

بخش دوم:

حرکت مستقل در محیط آشنا

- حفظ خط مسیر
- استفاده از تکنیک بازوهای محافظتی در هنگام حرکت در کلاس (حفاظ از صورت و بدن)
- حفاظت از بدن و حفظ تعادل در هنگام برخورد با موانع هنگام حرکت در اتاق درس، غذاخوری، راهرو
- استفاده از حرکت رو به عقب در صورت لزوم
- شناسایی درب باز و عبور از آن
- یافتن موقعیت نرده در راه‌پله‌ها
- پیدا کردن دستگیره و باز کردن درب‌ها بدون کمک

- استفاده از سر دادن و لغزاندن پا
- ایست کامل در هنگام تردد در صورت لزوم
- حل مسئله هنگام برخورد به موانع

بخش سوم:

تکنیک‌های استفاده از عصای سفید

- استفاده از عصای متناسب با قد
- جستجوی مسیر با عصا قبل از حرکت
- گرفتن صحیح عصا
- موقعیت صحیح بازوها (بازو چسبیده به بدن و دست در خط فرضی وسط بدن و فقط از مچ حرکت دو نقطه‌ای داده شود. به نحوی که ۲/۵ تا ۵ سانت بیرون هر یک از شانه‌ها را پوشش دهد)
- شناسایی موانع و اشیاء با استفاده از عصا
- شناسایی سطوح مختلف به کمک عصا
- تشخیص پله‌ها و درب‌های ورودی با استفاده از عصا
- پیدا کردن موقعیت و ارتفاع پله‌ها با عصا
- بررسی محیط به وسیله نوک عصا
- استفاده از خط کناری (کنار دیوار، جدول و ...) برای حرکت با عصا
- یافتن محل دقیق دستگیره‌های درب هنگام حرکت با عصا
- تشخیص ابعاد جوی (لبه جوی، عرض، عمق) هنگام عبور
- عبور از عرض خیابان با حفظ مسیر به کمک عصا (؟)
- لمس دو نقطه‌ای زمین با عصا
- استفاده از تکنیک مورب
- کشیدن یا سر دادن عصا در صورت لزوم
- یافتن موقعیت خروجی و ورودی در محل‌های تقاطع
- لمس سه نقطه‌ای

بخش چهارم:

عبور و مرور در محیط‌های بسته نا آشنا:

- برآورد خطرات محیطی و شناسایی موانع و استفاده از فنون مختلف محافظتی مناسب
  - (استفاده از عصا، فنون حفاظتی دستها، ردیابی)
- استفاده از وسایل و ابزار کمک بینایی در صورت لزوم
- آموزش سیستم شماره‌گذاری داخل ساختمان
- شناسایی علائم و خصوصیات برجسته محیط (کپسول اطفاء حریق، مخزن آب و ...)
- ارزیابی، شناسایی و استفاده مستقل از پله‌ها به وسیله عصا
- یافتن راهروهای متقاطع با استفاده از فنون مختلف
- یادگرفتن و کاربرد روشهای مناسب خروج اضطراری از ساختمان
- یادگرفتن طرز استفاده از آسانسور، پله برقی و درهای اتوماتیک با نظارت
- استفاده از فنون مختلف عصا برای حرکت در محیط

بخش پنجم:

عبور و مرور در محیط‌های خارج از ساختمان

- استفاده از سیستم شماره‌گذاری خارج از ساختمان
- استفاده از فنون مناسب عصا
- بازیابی تعادل پس از تغییر مسیر و لغزش
- بازیابی مسیر بعد از برخورد به موانعی مثل ماشین‌های پارک شده
- نشانه‌گذاری محیط با ویژگیهای برجسته به‌عنوان مرجع مثل آفتاب یا باد
- استفاده از علائم راهنما و در پیش گرفتن مسیر حرکت بعد از رد شدن از درب پارکینگ، علمک گاز یا ...
- حفظ مسیر و جهت
- استفاده از ابزارهای مربوط به کم‌بینایی، در صورت امکان
- مسیریابی در تردهای چند مرحله‌ای

بخش ششم :

عبور و مرور از عرض خیابانها:

- شناسایی انواع تقاطع ها (+, T, Y)
- ارزیابی الگوی ترافیک و هماهنگی با آن از روی علائم و نورها و صداها
- تشخیص ایمن ترین زمان عبور و مرور از عرض خیابان
- استفاده از ابزار مربوط به کم بینایی در صورت امکان
- حفظ مسیر مستقیم در هنگام عبور
- حفظ مسیر در تقاطع (عمود یا موازی بودن با وسایل نقلیه)
- نمایش عملی درک مفاهیم فاصله‌ی زمانی
- درک شلوغی و شیب خیابان
- بازیابی تعادل هنگام برخورد به موانع یا سُر خوردن
- یافتن مسیر صحیح پس از عبور از موانع
- انتخاب مسیر دلخواه بعد از عبور از عرض خیابان
- کاربرد صحیح تکنیک‌های عصا زدن هنگام عبور از خیابان
- شناسایی پیاده‌روها و کناره‌های متقاطع خیابان‌ها

بخش هفتم :

عبور و مرور در مناطق تجاری (تحت نظارت)

- استفاده از ابزار مربوط به کم بینایی در صورت امکان
- حرکت ایمن از پارکینگ ساختمانها
- شناسایی و دسترسی به ورودی‌ها
- شناسایی دیوارهای مجاور و گنج‌ها
- بازیابی مسیر مستقیم بعد از برخورد با موانع ساندویچی‌ها، مکانهای در دست ساخت، دکه روزنامه‌فروشی و ...
- تمرین استفاده از تکنیک صحیح عصا زدن
- موقعیت‌یابی با مقصدهای خاص

- استفاده از ویژگی‌های برجسته محیط به‌عنوان مرجع
- استفاده از مسیرهای فرعی یا پارکینگ برای دور زدن یا رفتن به پشت ساختمانها
- استفاده از ماشین‌های کرایه‌ای
- استفاده از ماشین‌های خودکار خرید کالا در صورت موجودبودن
- استفاده از عابر بانک
- استفاده از تلفن‌های عمومی
- حرکت مستقل در سوپر مارکت و فروشگاهها
- حرکت مستقل در صف

بخش هشتم:

عبور از خیابانهای واقع در اماکن تجاری (تحت نظارت)

- استفاده از مهارت‌های متناسب عصا زدن و حفظ حالت صحیح بدن هنگام عبور از خیابان
- درک تقاطع‌ها و بن‌بست‌ها و توجه به عوامل لازم و ضروری برای عبور ایمن
- عبور از کناره طولی خیابانهای شلوغ و ماشین‌های پارک شده
- کسب اطلاعات لازم در مورد سرعت ماشین‌ها و الگوی ترافیک در خیابانهای مختلف

بخش نهم:

آب و هوای نامناسب و متغیر

- هماهنگ شدن با محیط یخی و برفی
- انتخاب عصا یا راهنما به شکل انتخابی در شرایط نامناسب جوی
- تشخیص شرایط نامناسب استفاده از نشانه‌های لمسی یا شنیداری (مثل زمین یخ‌زده یا وجود صداهای مزاحم)

بخش دهم :

استفاده از حمل و نقل عمومی (تحت نظارت)

- دسترسی به وسایل حمل و نقل عمومی در صورت نیاز

تاکسی

- پیدا کردن محل استقرار تاکسی‌ها و یافتن موقعیت تاکسی مورد نظر
- کسب اطلاعات مورد نیاز در مورد مسیرهای مختلف
- یافتن مکان توقف تاکسی تلفنی در صورت استفاده
- توضیح دادن و روشن کردن مقصد برای راننده تاکسی
- ورود و خروج ایمن به تاکسی
- پرداخت کرایه
- پیدا کردن و حفظ مسیر در هنگام پیاده شدن

اتوبوس

- آگاهی و دریافت اطلاعات مربوط به مسیر خاص اتوبوس
- یافتن موقعیت ایستگاه اتوبوس
- روشن کردن مقصد برای راننده
- حفظ فاصله مناسب از راننده و سایر مسافران
- ورود و خروج ایمن به اتوبوس
- استفاده از فنون صحیح نشستن بر روی صندلی
- پیدا کردن مسیر پس از خروج از اتوبوس
- تشخیص فاصله طی شده به صورت تقریبی در صورت عبور و رد شدن از ایستگاه

بخش یازدهم :

تردد در مکانهای تجاری نا آشنا

- استفاده از فنون خود محافظتی
- استفاده از فنون مختلف عصا زدن با توجه به تغییرات محیط
- انتخاب و استفاده از ابزارهای مربوط به کم‌بینایی در صورت امکان
- استفاده صحیح از ابزارهای کمکی با توجه به اقتضاء محیط
- به کار بردن راهبردهای مسیریابی
- عبور ایمن از عرض خیابانها
- استفاده ایمن از حمل و نقل عمومی
- استفاده ایمن از پله برقی‌ها، آسانسورها و درهای خودکار
- تردد در ایستگاه اتوبوس، فرودگاهها و راه‌آهن و ....
- تشخیص تقاطع‌های ریلی
- حرکت موازی خط آهن
- عبور و مرور از خیابانها و مکانهای تجاری
- کسب اطلاعات لازم در مورد الگوی ترافیک و سرعت ماشینها
- یافتن حد فاصل خیابانها و نقطه ایمن خیابانها

جدول ارزیابی^۱ تکنیک‌های تردد

نیاز به تلاش	قابل قبول	خوب	خیلی خوب	مفاهیم مورد ارزیابی
				۱- رعایت اصول حرکت با راهنمای بینا
				۲- رعایت اصول مناسب برای عبور از معابر مختلف و نشستن بر روی صندلی در مکانهای مختلف
				۳- رعایت اصول حفاظت از خود هنگام حرکت بدون راهنما
				۴- استفاده از تکنیک‌های صحیح عصا زدن در محیط‌های مختلف
				۵- استفاده از مهارت‌های مختلف برای عبور در محیط‌های بسته ناآشنا
				۶- استفاده از مهارت‌های مختلف تردد در محیط‌های خارج از ساختمان
				۷- عبور و مرور ایمن از عرض خیابانها با استفاده از تکنیکهای تردد
				۸- عبور و مرور ایمن در خیابانهای واقع در اماکن تجاری تحت نظارت
				۹- رعایت اصول استفاده از حمل و نقل عمومی تحت نظارت
				۱۰- استفاده صحیح از تکنیکهای تردد در مکانهای تجاری نا آشنا

۱- می‌توان ملاک‌های ارزیابی را به صورت زیر در نظر گرفت. هر چند لازم است این ملاک‌ها بر اساس نیازها و توانایی‌های هر یادگیرنده تعریف شوند.

خیلی خوب: موفقیت بیش از ۸۰٪ درصد موارد.

خوب: موفقیت بین ۷۰٪ تا ۸۰٪.

قابل قبول: موفقیت بین ۶۰٪ تا ۷۰٪.

نیازمند تلاش: کمتر از ۶۰٪ موفقیت

فصل هفتم :

ارتباطات، امنیت شخصی و

اقدامات حمایتی

ارتباط، امنیت شخصی و اقدامات حمایتی

مهارت‌های مؤثر ارتباط‌گیری، دانش حفاظت از خود و به کار بردن آن پایه‌های اصلی دست یابی فرد به صورت ایمن به مقصد می‌باشند.

کودک آسیب‌دیده‌ی بینایی نیاز دارد که در موارد خاص از دیگران کمک دریافت نماید و برای اینکه بتواند از همکاری و همراهی سایرین به بهترین شکل برخوردار شود لازم است یک ارتباط مؤثر و مناسب مطابق آداب اجتماعی با دیگران برقرار کند.

مهم‌ترین نکته در آموزش جهت‌یابی و حرکت، توجه به سلامت و ایمنی جسمی و روانی فرد آسیب‌دیده بینایی می‌باشد.

ارتباط، امنیت شخصی و اقدامات حمایتی شامل:

بخش اول: تعاملات اجتماعی مناسب

بخش دوم: شناخت پول

بخش سوم: آشنایی با اصول ایمنی

بخش چهارم: رعایت اصول ایمنی در ارتباط با شرایط جسمی

بخش پنجم: شرایط اضطراری و اورژانسی

بخش ششم: اصول بهداشتی

بخش هفتم: ارتباط

بخش هشتم: اقدامات حمایتی

ارتباط، امنیت شخصی و اقدامات حمایتی

بخش اول:

تعاملات اجتماعی مناسب

- ارتباط با افراد خانواده، آموزگار کلاس، هم کلاسی‌ها
- ارتباط با دانش‌آموزان سایر کلاس‌ها و سایر کارکنان مدرسه مثل مدیر، معاون و ...
- برقراری روابط مناسب با اقوام و شناخت نسبت‌ها
- رعایت وضعیت مناسب بدن هنگام برقراری ارتباط
- درک شکل مناسب ارتباط و قوانین اجتماعی
- برقراری ارتباط مؤدبانه با دیگران
- استفاده از زبان گفتاری و زبان بدن مناسب هنگام ارتباط با دیگران
- درخواست کمک از منابع و افراد مناسب
- قبول یا امتناع از دریافت کمک از دیگران
- پرسیدن سؤالهای واضح و دادن جوابهای قابل قبول

بخش دوم:

شناخت پول

- شناخت کاربرد پول در معاملات
- شناخت اشکال مختلف پول (اسکناس، سکه و ...)
- شناسایی برخی از اسکناسها و سکه‌ها با توجه به ویژگی ظاهری و لمسی
- شناسایی اسکناسها و سکه‌های رایج
- انجام خریدهای کوچک از بوفه مدرسه
- انجام مبادلات پولی در مغازه‌ها و فروشگاهها

بخش سوم:

آشنایی با اصول ایمنی

- دانستن نام، آدرس و شماره تلفن
- دانستن نام افراد مرتبط و آموزگار
- درک قوانین ایستادن، نگاه کردن و گوش دادن
- درک تعریف بیگانه غریبه و قوانین امنیتی در این رابطه
- درک فضای شخصی و قسمت‌های خصوصی بدن
- به کارگیری راهبردهای مربوط به اجتناب از لمس شدن ناخواسته
-

بخش چهارم:

رعایت اصول ایمنی در ارتباط با شرایط جسمی

- استفاده ایمن از وسایل کلاس و وسایل بازی و آشنایی با کاربرد وسایل
- مراقبت از خود هنگام حرکت و شناسایی محل کلید و پریزها
- رعایت اصول ایمنی هنگام حرکت در محیط‌های آشنا یا استفاده از وسایل نقلیه
- آگاهی از چگونگی برقراری ارتباط تلفنی هنگام وقوع خطر
- آگاهی و واکنش مناسب نسبت به موقعیت نا ایمن
- خروج مستقل و ایمن از ساختمان در صورت ضرورت و هنگام خطر
- دانستن کمک‌های اولیه اصلی
- ردیابی مسیر هنگام استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی
- تردد مطمئن و هدفمند و درک و ارزیابی امنیت شخصی
- درخواست کمک به شیوه کلامی و زبان بدن در صورت لزوم
- شناسایی خطرات بالقوه محیطی و حفظ فاصله مناسب
- حفاظت فیزیکی از خود و دوری از محیط‌های خطرناک و رساندن خود به محل امن
- حفظ و نگهداری از کیف پول و کارتهای خرید اعتباری و چک‌ها
- نشستن نزدیک درب و راننده اتوبوس
- خروج ایمن از ساختمانها، ماشین‌ها، وسایل حمل و نقل عمومی در صورت ضرورت

- حفظ ارتباط عصا با مسیر حرکت هنگام برقراری ارتباط و صحبت با دیگران
- قابل دید بودن در هر شرایطی

بخش پنجم:

شرایط اضطراری و اورژانسی

- همکاری با معلم در صورت به وجود آمدن مشکل در کلاس در حد رعایت نظم یا کمک خواستن
- رعایت نکات ایمنی با توجه به شرایط و محدودیت‌های جسمی
- گزارش کردن شرایط اضطراری به صورت واضح
- آموزش چگونگی عملکرد در شرایط اضطراری
- آموزش چگونگی استفاده از تلفن همراه و تلفن
- آموزش خروج اضطراری و ایمن از خانه یا مدرسه در شرایط خاص
- آموزش استفاده صحیح و به موقع از شماره‌های اضطراری (آتشنشانی، پلیس، اورژانس)

بخش ششم:

اصول بهداشتی

- شستن دستها هنگام استفاده از سرویس بهداشتی یا مصرف تغذیه
- استفاده از دستمال کاغذی در صورت ضرورت
- آشنایی با نحوه استفاده از سرویس بهداشتی
- استفاده از وسایل شخصی (لیوان، مسواک و ...)
- رعایت بهداشت هنگام صرف غذا
- در نظر داشتن احتیاط‌های مربوط به شرایط چشم
- در نظر داشتن و رعایت نکات ایمنی برای حفظ سلامت گوش
- در نظر داشتن و رعایت نکات ایمنی برای حفظ سلامت انگشتان دست

- جمع آوری اطلاعات مربوط به استفاده از وسایل طبی مثل عینک، ذره بین، و وسایل کمک‌بینایی
- داشتن انگیزه برای کسب اطلاعات جدید بهداشتی و ایمنی بدن

بخش هفتم:

ارتباط

- برقراری ارتباط در زمان مورد نیاز به‌صورت واضح و مؤدبانه
- رعایت آداب معاشرت هنگام شرکت در محاوره‌ها
- ایجاد ارتباط با استفاده از حرکات بدن، چهره و رفتارهای ظاهری
- بیان واضح نیازها و خواسته‌ها هنگام ارتباط با دیگران
- واکنش مناسب نسبت به اطلاعات دریافتی با گفتار یا بدن
- ارتباط با سواره‌ها مثل ماشین‌سواران و دوچرخه‌سواران در صورت لزوم
- صحبت در مورد نیازهای امنیتی به صورت واضح
- تعامل مناسب با رانندگان وسایل نقلیه عمومی
- جمع‌آوری اطلاعات مربوط به حمل و نقل، زمان و مسیرها و اطلاعات عمومی

بخش هشتم:

اقدامات حمایتی

- ارتباط با مقامات ذیربط برای برقراری اقدامات حمایتی مثل اصلاحات ساختمانی، علائم شنیداری در چهارراه‌ها و غیره
- به اشتراک گذاشتن تجربیات و اطلاعات مرتبط با جهت‌یابی و حرکت با سایر افراد دارای آسیب بینایی (مثل استفاده از عصا، برگ راهنما و ابزار مربوط به کم بینایی)

جدول ارزیابی^۱ ارتباط، امنیت شخصی و اقدامات حمایتی

نیاز به تلاش	قابل قبول	خوب	خیلی خوب	مفاهیم مورد ارزیابی
				۱- توانایی برقراری تعاملات اجتماعی مناسب با افراد آشنا
				۲- توانایی برقراری تعاملات اجتماعی مناسب با افراد نا آشنا
				۳- شناخت پول و اهمیت و کاربرد آن در زندگی روزمره
				۴- رعایت اصول ایمنی هنگام خروج از منزل و ارتباط با دیگران
				۵- رعایت اصول ایمنی در ارتباط با شرایط جسمی
				۶- رعایت اصول ایمنی در هنگام مواجهه با خطر
				۷- شناسایی موقعیت اضطراری
				۸- عکس العمل مناسب در هنگام مواجهه با شرایط اورژانسی و اضطراری
				۹- رعایت اصول بهداشتی در مکانهای مختلف
				۱۰- رعایت اصول ارتباطی مؤدبانه و مؤثر در زمانهای مورد نیاز
				۱۱- آشنایی با اقدامات حمایتی در شرایط مختلف
				۱۲- به روز کردن اطلاعات مورد نیاز

۱- می توان ملاک های ارزیابی را به صورت زیر در نظر گرفت. هر چند لازم است این ملاک ها بر اساس نیازها و توانایی های هر یادگیرنده تعریف شوند.
خیلی خوب: موفقیت بیش از ۸۰٪ درصد موارد.
خوب: موفقیت بین ۷۰٪ تا ۸۰٪،
قابل قبول: موفقیت بین ۶۰٪ تا ۷۰٪،
نیازمند تلاش: کمتر از ۶۰٪ موفقیت

منابع:

- ۱- هیلگارد، ارنست و همکاران. ۱۳۷۵. زمینه روانشناسی، ترجمه محمد تقی براهنی و همکاران، تهران، انتشارات رشد.
- ۲- احمد پناه، محمد ۸۲-۱۳۱. مبانی نظری و راهنمای علمی جهت‌یابی و تحرک افراد با آسیب بینایی، تهران: پژوهشکده کودکان استثنایی
- ۳- شکیب‌نیا، اعظم. ۱۳۹۴. پرورش تواناییهای ذهنی و درمان اختلالات یادگیری در کودکان آسیب دیده بینایی، کرج- الماس البرز- ۱۳۹۴.
- ۴- اعتباری، بتول . همکاران. ۱۳۸۰. حرکت و جهت‌یابی، تهران، سازمان آموزش و پرورش استثنائی.
- ۵- Ministry of education. Frame work for independent travel a resource for orientation and mobility instruction
- ۶- Cutter, Jonseph. In dependent movement and travel in blind children; a promotion model (PB) (Critical concerns in blindness).